

Les habitations primitives

L'homme primitif s'est vu contraint non seulement de se procurer un abri, mais même de se construire une habitation. L'utilisation de cavernes naturelles comme habitations n'offre rien d'original au point de vue de la civilisation. Mais il serait faux de penser que ces cavernes constituent les formes les plus anciennes d'habitation. En effet, ces abris naturels ne se rencontrent pas partout, ce qui a forcé les hommes à rechercher très tôt d'autres solutions. Notons en passant que, dans le sud de l'Espagne, il existe toujours des habitations creusées dans les parois crayeuses. En Chine, des paysans vivent dans des souterrains situés au milieu de leurs champs, afin d'épargner les terres.

Le climat et les matériaux disponibles ont joué un grand rôle dans l'évolution des habitations. Dans sa forme la plus élémentaire, la demeure en bois n'est qu'une hutte de branchages (Indiens, Pygmées); à un stade plus avancé, l'homme utilise de l'argile pressée et séchée au soleil (hutte de Zoulou).

Les maisons en pisé qu'on rencontre encore en Alsace et en Rhénanie sont en quelque sorte des huttes perfectionnées où la charpente croisée retient l'argile.

La nature de l'habitation dépend aussi de la vie que mènent les populations. Les nomades n'ont pas de demeure fixe. Dans les steppes et déserts du vieux monde, le berger vivait sous la tente, une tente faite de peaux de bêtes ou tissée dans de la laine. Les animaux fournissent donc les matériaux indispensables.

Les Indiens d'Amérique du Nord, appelés Peaux-Rouges parce qu'ils se peignaient en rouge pour aller à la guerre, vivaient eux aussi dans des tentes en peaux cousues les unes aux autres.

Ce n'est pas en raison d'une insuffisance technique que l'habitation des Lapons et autres nomades a un caractère primitif. Il s'agit d'une condition imposée par la nécessité de la déplacer et de la transporter sans difficulté.

Les demeures primitives des forêts équatoriales d'Afrique, d'Amérique du Sud et de certaines régions d'Asie et d'Australie sont, par contre, à imputer au défaut d'évolution des populations.

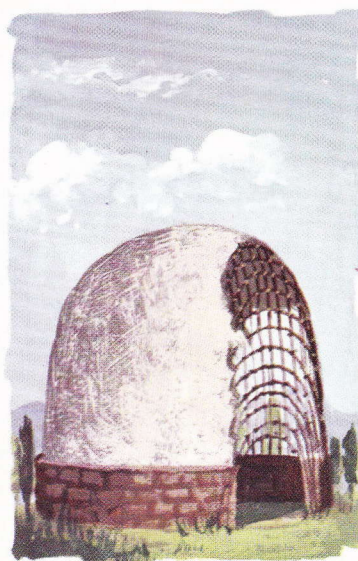
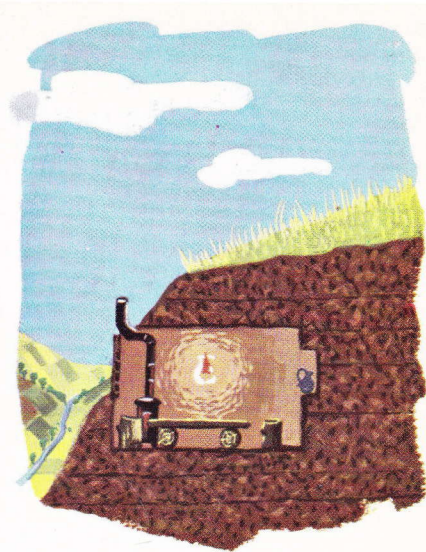
Une autre méthode de construction est celle utilisée depuis des siècles par les Japonais. Elle consiste à n'employer que des matériaux très légers, du bambou par exemple, et des murs en papier. La raison doit en être recherchée dans les phénomènes sismiques qui menacent continuellement l'archipel japonais. Il serait peu pratique et même dangereux d'édifier des maisons en matériaux solides. Les habitations qu'on rencontre dans les îles polynésiennes sont, elles aussi, édifiées en matériaux légers, à cause des typhons et des ouragans.

Les maisons sur pilotis de Birmanie, de Ceylan et d'Amazonie répondent également à une nécessité. Elles ne sont pas submergées pendant la saison des pluies et offrent une protection contre les serpents, les scorpions et d'autres bêtes venimeuses.

En haut : grottes naturelles utilisées comme habitations en Espagne; abris creusés dans le sol en Chine.

Au milieu : hutte de Pygmée (en feuilles); hutte de Zoulou (en clayonnages et en argile); ferme en pisé.

En bas : tente de Peau-Rouge (en peaux cousues); tente en tissu des nomades du désert.

ONTWIKKELING VAN DE WONING

Reeds in de voorhistorische tijden zorgde de mens voor een schuilplaats, al was het maar om te slapen. Nu nog bv. zoekt de Bosjesman van de Kalahari beschutting achter struiken.

De mens werd er reeds zeer vroeg toe gebracht, niet enkel schuilplaatsen op te zoeken, maar ook zelf zijn woning te bouwen. Toen de mens een spelonk of grot als woning betrok, was zijn daad, cultuurhistorisch bekeken, niet zeer origineel. Men bedenke echter dat de spelonk en grot niet noodzakelijk de oudste vormen van huisvesting geweest zijn. Die natuurlijke schuilplaatsen vindt men immers niet overal in de wereld, en derhalve moesten de mensen die niet hierover beschikten, naar andere mogelijkheden uitkijken. Troglodieten of holbewoners treft men nog steeds aan bij sommige primitieve volkeren; zelfs bij volkeren met hoge beschavingsvormen vindt men er nog.

Immers, in Zuid-Spanje wonen mensen in onderaardse hollen die zij zelf gegraven hebben in zachte krijtformaties. Om grond uit te sparen leven vele Noordchinezen in woningen die in leemlagen onder hun akkers werden aangelegd. Het klimaat en de materialen van de streek hebben in de evolutie van de woningbouw een grote rol gespeeld. In haar elementairste vorm is de houten woning slechts een takkenhut (Amazonen-Indianen, Pygmeeën); in een verder stadium gebruikte de mens bij het optrekken van zijn huis samengeperste en in de zon gedroogde klei (Zoeloe-hut bv.).

De vervolmaking van de hut is te vinden in het huis met rechtopstaande ribben. Dergelijke woningen hebben een geraamte van kruiselingen

geplaatste balken, die de stroklei ondersteunen. Talrijke exemplaren vindt men nog in de Elzas, in de Duitse Rijnstreek, in de Kempen en elders. De aard van de woning hing echter ook af van de levenswijze der volkeren. Bij nomaden is het huis niet vast. In de steppen en in de woestijn van de oude wereld leeft de trekkende herder onder een tent vervaardigd uit huiden, of geweven uit wol. Bij de nomaden zijn het dus de dieren die de bouwmaterialen van de woning leveren.

De woning van de nomaden is soms tijdelijk en dit voor slechts één seizoen. In de zomer leven de mensen in de toendra van de arctische streken in kegelvormige tenten, opgetrokken met staken, bedekt met dierenhuiden. In de winter wonen de Eskimo's in een igloo, gebouwd met ijsblokken. Ook de Indianen van Noord-Amerika leefden in tenten gemaakt van aaneengenaaide dierenhuiden. De woning van de Lappen, Touaregs en andere nomaden is niet primitief van maaksel door gebrek aan beschaving, doch wel uit praktische noodzaak omdat ze gemakkelijk verplaatsbaar moet zijn. De primitieve woningen daarentegen in het oerwoud van Afrika, in Zuid-Amerika en in sommige streken van Azië en van Australië, zijn wel toe te schrijven aan het lage ontwikkelingspeil van de volkeren aldaar.

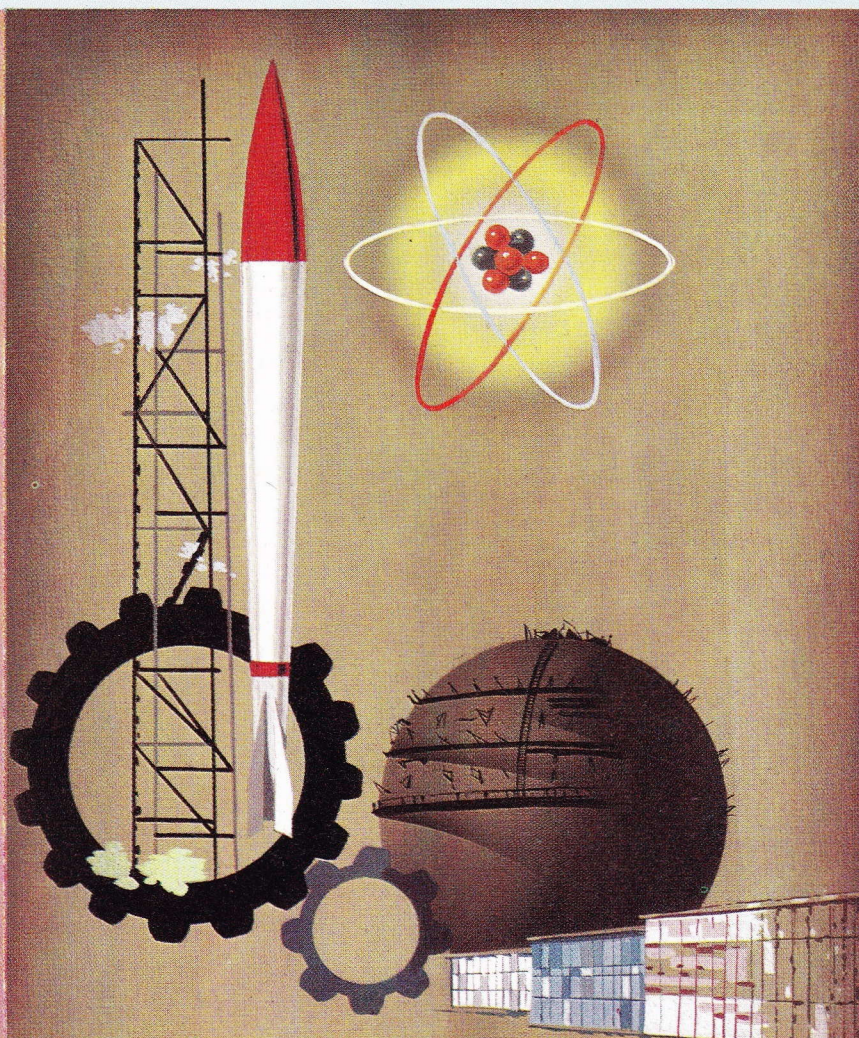
Een gans aparte techniek van woningbouw is de reeds eeuwenoude Japanse methode om huizen op te trekken met lichte houten materialen, meestal bamboe; de wanden worden vervaardigd van papier. De oorzaak hiervan is het vulkanisme dat die streken voortdurend teistert, zodat het niet alleen onpraktisch, maar tevens gevaarlijk is stevige woningen te bouwen. Ook de hutten op de polynesische eilanden worden met lichte materialen gebouwd; hier bevindt men zich immers in het gebied van orkanen, de tyfoons. De paalwoningen zoals o.a. in Birma, Ceylon en langs de Amazonestroom, hebben ook een welbepaald doel. In het tropische regenseizoen worden zij niet overstroomd. Bovendien bieden die verhoogde woningen beter beschutting tegen gevaarlijke dieren zoals slangen, schorpioenen, enz.

Boven : natuurlijke grotten als woningen gebruikt in Spanje. **Hol onder de akker** gegraven als woning in China. **Midden** : bladerhut van de Pygmeeën, zoeloe hut van gevlochten takken en leem, hoeve met lemen wanden. **Onder** : indianentent van aaneengenaaide dierenhuiden; tent van geweven stoffen bij woestijnnomaden.

Globerama

LES CONQUÊTES DE LA SCIENCE

HET AVONTUUR VAN MENS EN WETENSCHAP

CASTERMAN

KEURKOOP NEDERLAND

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Le présent ouvrage est publié simultanément en
français (Casterman, Paris-Tournai)
allemand (International School, Cologne)
anglais (Odhams Press, Londres)
américain (International Graphic Society, New Jersey)
danois (Skandinavisk Bogforlag, Odense)
espagnol (Codex, Buenos Aires)
finlandais (Munksgaard)
hollandais (Keurkoop, Rotterdam)
italien (Fratelli Fabbri, Milan)
portugais (Codex, Buenos Aires)
suédois (Bernces Förlags, Malmö)

3e édition, 1965

KEURKOOP NEDERLAND

Art © 1960 by Esco, Anvers

© ESCO PUBLISHING COMPANY

Text © 1963 by Casterman, Paris ALLE RECHTEN VOORBEHOUDEN VOOR ALLE LANDEN

Tous droits de traduction et de reproduction réservés.